
Kapitola 1. Metadata

Obsah

Rámce pro metadata popisující XML a jiné datové zdroje	1
Rámec RDF	1
RDF Model	1
RDF Schema	2
RDF reprezentace užívaných metadatových schémat (Z39.50, Dublin Core atd.)	2
Dublin Core - příklad konkrétního metadatového schématu	2
Co je Dublin Core?	3
Jednoduchý (Simple) Dublin Core	3
Dublin Core - elementy	3
DC - příklad metadatového popisu	3
Kvalifikovaný Dublin Core	4
Kódování DC v XML	4
Nástroje pro práci s RDF	4
Příklady praktického použití metadat - veřejná správa	4
Rámec pro metadata ISVS ČR	4
Adaptace Dublin Core pro potřeby veřejné správy	5
Aplikační profil NMS	5
Ontologie	6
Co jsou ontologie?	6
Aplikace ontologií (Use Cases)	6
XML Topic Maps	6

Rámce pro metadata popisující XML a jiné datové zdroje

Rámec RDF

RDF Model a Rdf Schema jsou doporučeními W3C

Specifikace a další informace pracovní skupiny - <http://www.w3.org/RDF>

RDF Model

Rdf je obecný mechanismus pro specifikaci metadat

je použitelný k libovolným (i ne-digitálním) zdrojům

základem modelu jsou trojice:

- zdroj (resource) - např. <http://www.fi.muni.cz/~tomp/xml>
- vlastnost (property) - např. popis
- hodnota (value) - např. Domovská stránka předmětu P138 na FI MU v Brně

Trojice je možné znázornit

- graficky,
- jako trojice (r , p , v) nebo
- XML syntaxí

Blíže viz

- Dobrý úvodní článek na [xml.com](http://www.xml.com): What is RDF? [<http://www.xml.com/pub/a/2001/01/24/rdf.html>]
- RDF Tutoriál - Zvon RDF Tutorial [<http://www.zvon.org/xxl/RDFTutorial/General/book.html>]
- RDF Tutorial <http://www710.univ-lyon1.fr/~champin/rdf-tutorial/node1.html>
- Další RDF Tutorial (.ppt) [<http://www.aifb.uni-karlsruhe.de/WBS/sst/Teaching/Intelligente%20System%20im%20WWW%20SS%202000/RDF-Tutorial.pdf>]

RDF Schema

Specifikuje omezení na množiny vlastností, jejich definičních oborů a oborů hodnot

Modeluje se opět v RDF

RDF reprezentace užívaných metadatových schémat (Z39.50, Dublin Core atd.)

RDF je obecný rámec pro modelování metadat, pro konkrétní použití je obvykle nutné definovat *schéma* přípustných *vlastností*, jejich *domén* a množin (přípustných) *hodnot*.

Tím se vytvoří RDF reprezentace daného metadatového schématu.

Reprezentace může mít podobu *RDF Schematu*.

Dublin Core - příklad konkrétního metadatového schématu

Co je Dublin Core?

je generické metadatové schéma s univerzální použitelností

vznikl původně jako iniciativa knihovníků pro popis bibliografických informací

dnes univerzálně používán - např. pro metadatový popis informací ve veřejné správě (*e-Government*)

tvoří jej 15 základních elementů s rámcově definovanou sémantikou

elementy je možné rozšiřovat - rozkladem na (obvykle disjunktí) podmnožiny (vždy to musí být podmnožiny některého z původních elementů)

Jednoduchý (Simple) Dublin Core

"Jednoduchý" nebo "základní" Dublin Core (angl. Simple Dublin Core nebo Unqualified Dublin Core, dále jen "jednoduchý DC") představuje základní soubor patnácti prvků, který vyvinula a podporuje

- *Iniciativa pro metadata Dublin Core* (Dublin Core Metadata Initiative, DCMI, <http://dublincore.org>).
- přijat konsorciem IETF [<http://ietf.org>] jako tzv. *dokument RFC (Request For Comment) 2431*.
- Momentálně je aktuální verze Dublin Core 1.1.

Dublin Core - elementy

Název	Jméno dané zdroji
Tvůrce	Entita primárně odpovědná za vytvoření obsahu zdroje
Předmět a klíčová slova	Téma obsahu zdroje
Popis	Vysvětlení obsahu zdroje
Vydavatel	Entita odpovědná za zpřístupnění zdroje
Příspěvatel	Entita, která přispěla k vytvoření obsahu zdroje
Datum	Datum spojené s určitou událostí během existence zdroje
Typ zdroje	Povaha nebo druh obsahu zdroje
Formát	Fyzická nebo digitální reprezentace zdroje
Identifikátor zdroje	Jednoznačný odkaz na zdroj v rámci daného kontextu
Zdroj	Odkaz na zdroj, z něhož je popisovaný zdroj odvozen
Jazyk	Jazyk intelektuálního obsahu zdroje
Vztah	Odkaz na příbuzný zdroj
Pokrytí	Rozsah nebo záběr obsahu zdroje
Správa autorských práv	Informace o právech vztahujících se k popisovanému zdroji

DC - příklad metadatového popisu

Název	Zelená kniha o elektronickém obchodu
-------	--------------------------------------

Tvůrce	Úřad pro veřejné informační systémy, Úřad vlády
Předmět	Elektronický obchod, elektronický podpis, bezpečnost, správa
Popis	Vládní návrh podpory elektronického obchodu v České republice
Datum vytvoření	2001-09-20
Datum zveřejnění	2001-10-17
Identifikátor	ISBN:?????

Kvalifikovaný Dublin Core

(Qualified Dublin Core) obsahuje stejný soubor prvků jako jednoduchý DC a doporučuje další upřesnění a omezení každého prvku.

Typicky se tak děje na základě formálního nebo de-facto mezinárodního standardu, např. může požadovat, aby prvek "jazyk" byl vyplněn v souladu se seznamem ISO pro jazyky (ISO 639).

Kódování DC v XML

DTD - <http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/dcmes-xml-dtd.dtd>
[<http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/dcmes-xml-dtd.dtd>]

XML Schema - <http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/dcmes-xml-xsd.xsd>
[<http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/dcmes-xml-xsd.xsd>]

RDF Schema - [rdf/dc-rdf-schema-cz.rdf](http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/rdf/dc-rdf-schema-cz.rdf) [~/tomp/xml/rdf/dc-rdf-schema-cz.rdf]

RDF Schema pro slovník typů (Type Vocabulary) - [~/tomp/xml/rdf/dc-tv-rdf-schema-cz.rdf](http://dublincore.org/documents/2001/11/28/dcmes-xml/rdf/dc-tv-rdf-schema-cz.rdf)
[~/tomp/xml/rdf/dc-tv-rdf-schema-cz.rdf]

Nástroje pro práci s RDF

Jena Java RDF API and toolkit <http://www.hpl.hp.com/semweb/>

The ICS-FORTH RDFSuite [<http://139.91.183.30:9090/RDF/>]

další viz <http://www.w3.org/RDF> [<http://www.w3.org/RDF/>]

Příklady praktického použití metadat - veřejná správa

Rámeček pro metadata ISVS ČR

Kroky budování

- Přijmout doporučení **Dublin Core** a osvojit jej jako **Národní metadatový standard (NMS)**.
- Rozšířit tento standard tak, aby vyhovoval potřebám veřejné správy jak pro snadné vyhledávání in-

formací, tak pro správu informačních zdrojů.

- Vytvořit **Aplikační profil NMS**, který bude obsahovat předepsaná kódovací schémata a závazný výklad jednotlivých metadatových prvků.
- Připravit **Tezaurus veřejné správy**.

Adaptace Dublin Core pro potřeby veřejné správy

pro potřeby veřejné správy v zemích Evropské Unie, Austrálie, Kanady a Nového Zélandu je rozpracován specifický *aplikační profil* Dublin Core.

Cílem MIREG je vytvořit metadatový rámec (metadata framework), příslušné referenční softwarové nástroje a soubor osvědčených postupů (best practice) pro implementaci rámce v jednotlivých zemích a sektorech. Přitom spolupracuje také s evropskou standardizační autoritou CEN, což dává předpoklad celoevropského respektování vzniklého doporučení.

- proces zahájen na sérii pracovních seminářů **Managing information resources for e-government** (MIREG) a stal se součástí programu *Interchange of Data between Administrations (IDA)* Evropské Unie.
- Dalším partnerem při vytváření evropského metadatového rámce je též projekt **ParlML**, zaměřený na zpřístupňování informací Evropského parlamentu.
- Příslušná pracovní skupina připravuje doporučení **DC-Gov Application Profile**

Aplikační profil NMS

zahrnuje:

- **Upřesnění** (zjemnění, kvalifikaci, specializaci angl. element refinement) metadatových prvků, které přesněji určuje sémantiku daného prvku a tím jej rozděluje na jemněji (přesněji) určené podprvky - např. obecné datum lze kvalifikací rozdělit na menší části, a místo "datum" uvádět přesněji např. "*datum vytvoření*", "*datum zveřejnění*", "*datum platnosti*", "*nástupnické datum*".
- Kvalifikovaný prvek lze však i nadále zpracovávat nástroji, které příslušné kvalifikaci "nerozumějí" - tyto nástroje potom chápou prvek jako by zůstal nekvalifikovaný (všeobecnější), tj. "datum zveřejnění" mohou chápat jako prosté "datum", čímž je sice část sémantiky ztracena, ale prvek může být stále užitečný např. pro vyhledávání.
- **Kódovací schémata** (též kvalifikace hodnoty, angl. encoding scheme nebo value qualification) specifikující formát, ve kterém bude uložena hodnota pro příslušný metadatový prvek, např. "datum" vždy bude uváděno ve formátu *rrrr-mm-dd* (rok-měsíc-den), což definuje standard ISO 8601.
- Kromě formátu může být kvalifikací hodnoty též např. specifikace *měrné jednotky*, v níž bude hodnota uváděna.

Ontologie

Co jsou ontologie?

prostředek jak popisovat znalosti

množina pojmů a konstruktů, jak je odvozovat, spojovat atd.

základní kategorie ontologií jsou

- **Classes** (general things) in the many domains of interest
- The **relationships** that can exist among things
- The **properties** (or **attributes**) those things may have

používá metadatové rámce (např. RDF), ale je

bohatší s přesnější sémantikou

předpokládá se vybudování obecného rámce pro tvorbu ontologií pro specifické domény

Aplikace ontologií (Use Cases)

- Web Portals
- Multimedia Collections
- Corporate Web Site Management
- Design documentation
- Intelligent agents
- Ubiquitous computing

Pracovní skupina při W3C [<http://www.w3.org/2001/sw/WebOnt/>]

XML Topic Maps

Další návrh pracovní skupině WebOnt - <http://www.topicmaps.org/xtm/1.0>
[<http://www.topicmaps.org/xtm/1.0/>]